

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Т.С.ОСТРЯНКО

***СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ***

**Навчально-методичний посібник для студентів
спеціальності «Дошкільна освіта»
ОКР «спеціаліст» та «магістр»**

Чернігів
2013

УДК 37.013.42:373.2(072)
ББК 74.6 Ч 366
О-79

Рецензенти

доктор педагогічних наук,
професор Торубара О.М.
доктор педагогічних наук,
професор Третяк О.С.

Відповідальний редактор

доктор педагогічних наук,
професор Стрілець С.І.

ОСТРЯНКО Т.С.

О-79 **Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти:** навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «спеціаліст» та «магістр» / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів, 2013. – 58 с.

УДК 37.013.42:373.2(072)
ББК 74.6 Ч 366

У навчально-методичному посібнику представлено програму навчальної дисципліни «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти», тематику лекцій і практичних занять, завдання для самоконтролю та самостійної роботи, перелік рекомендованої літератури, питання до підсумкового контролю.

Навчально-методичний посібник призначений для студентів, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта» ОКР «спеціаліст» та «магістр». Посібник може бути використаний соціальними педагогами, практичними психологами, вихователями дошкільних навчальних закладів, аспірантами та викладачами вищих навчальних закладів.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри дошкільної та початкової освіти (Протокол № 4 від 22 листопада 2013 р.)

ПЕРЕДМОВА

Процес входження України у світовий освітній простір зумовив необхідність перегляду та корекції вимог до системи психологічного та соціального забезпечення освіти, а саме: підвищення якості і забезпечення доступності послуг у сфері психології та соціальної роботи, спрямованих на збереження й укріплення здоров'я, встановлення гармонійних відносин між особистістю учня та суспільством, створення сприятливих умов для самореалізації та саморозвитку школярів, посилення виховного компоненту в системі освіти. Сучасні реформи у галузі освіти покликані змінити як зміст освіти, так і способи його засвоєння. Відтак, нагальним є питання про розширення змісту освіти, створення умов для поглиблення практичної складової підготовки фахівців. Соціальні педагоги – фахівці, які відносно нещодавно з'явилися у дошкільних навчальних закладах, а тому їхні професійні обов'язки потребують поглибленого вивчення задля їх коректного і ефективного використання усіма учасниками виховного процесу дошкільної ланки освіти.

Сьогодні соціальний педагог виконує різноманітні ролі у закладі освіти, які в свою чергу передбачають розв'язання широкого кола проблем виховного характеру. Перед соціальним педагогом стоїть завдання педагогічними методами крізь призму виховної роботи допомагати дітям, їхнім батькам вирішувати проблеми, обумовлені складними сімейними і соціальними ситуаціями. У зв'язку з тим, що не в усіх закладах дошкільної освіти введено цю посаду, деякі функції соціального педагога здійснюють вихователі закладу, психологи, що в призводить до спотвореного стереотипного уявлення про роль соціального педагога у закладі в учасників навчально-виховного процесу. Об'єктивно необхідним постає тісна взаємодія соціального педагога з педагогічним колективом закладу у процесі реалізації ним професійних функцій.

Сучасний працівник дошкільного закладу повинен вивчати соціум дитини з його виховним потенціалом, забезпечувати педагогізацію соціуму, надавати допомогу сім'ї у процесі формування і розвитку дитини.

Навчально-методичний посібник «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» містить робочу програму навчальної дисципліни, розділену на змістові модулі, у яких розкрито зміст лекційних та практичних занять; завдання для самостійної роботи студентів; список рекомендованої літератури; критерії оцінки навчальної діяльності студентів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
”СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ”
 (За вимогами ECTS)

ОПИС КУРСУ

Курс	Напря́м, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS: 1,5	<i>Шифр та назва галузі знань</i> 0101 Педагогічна освіта	Варіативний 5-й рік підготовки 1-й семестр
Змістових модулів: 2	<i>Шифр та назва напрямку підготовки</i> 7.01010101 Дошкільна освіта	<i>Лекцій (теоретична підготовка):</i> 16 годин
Загальна кількість годин: 54	8.01010101 Дошкільна освіта	<i>Практичні заняття:</i> 12 годин
Тижневих годин: 2	<i>Освітньо-кваліфікаційний рівень</i> Спеціаліст, магістр	Самостійна робота: 26 годин
		Вид підсумкового контролю: залік

**СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ
"СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ"**

Теми	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семинарські та практичні заняття	Самостійну роботу	
			Підготовка до практичних занять	Самостійне опрацювання програмних питань
Змістовий модуль I. Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти				
Дошкільний навчальний заклад – стан, проблеми та перспективи	2			2
Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в закладах освіти	2			2
Практичний психолог і соціальний педагог – головні ланки психологічної служби	2	4	4	2
Змістовий модуль II. Зміст роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти				
Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога	2	2	2	2
Напрями та форми роботи соціального педагога у закладах дошкільної освіти	4	4	4	2
Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності дошкільного навчального закладу	2			2
Зміст та форми роботи соціального педагога з батьками дітей в закладах дошкільної освіти	2	2	2	2
Усього годин	16	12	12	14

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста напряму «Педагогічна освіта» спеціальності «Дошкільна освіта».

Пропонований курс «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» спрямований на ознайомлення майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів з функціональними можливостями соціальних педагогів дошкільних навчальних закладів. Спеціальний курс передбачає не лише знайомство з засадничими принципами та змістом соціально-педагогічної діяльності, а й з особливостями її реалізації у дошкільних закладах освіти, тими можливостями співпраці, які на цьому ґрунті можуть виникати та бути взаємокорисними для вихователів, психологів та соціальних педагогів.

Курс «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» логічно пов'язаний з основними теоретичними (загальна психологія, педагогіка), прикладними (соціальна педагогіка, вікова психологія, педагогічна психологія) та практичними курсами з психології та педагогіки (психодіагностика, психокорекція).

Програма курсу, її зміст і структура орієнтовані на ознайомлення студентів із призначенням та особливостями діяльності соціального педагога у закладі дошкільної освіти, що сприятиме їх професійному удосконаленню.

Курс «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» передбачає активне залучення студентів до практичної та самостійної роботи, їх підготовку до вивчення навчальних дисциплін за планом спеціальності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти.
2. Зміст роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти.

Метою викладання спеціального курсу «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільних закладах освіти» є ознайомлення студентів з призначенням та організацією роботи соціального педагога у закладі дошкільної освіти, розкриття основного змісту на напрямків роботи фахівця, здійснення соціально-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку.

Основними завданнями курсу «Соціально-педагогічна діяльність у дошкільному закладі освіти» є:

- 1) сприяти набуттю майбутнім вихователем теоретичних знань з питань:
 - призначення, функцій, особливостей організації психологічної служби у закладі освіти;
 - ролі соціального педагога у дошкільному закладі освіти та основних напрямків його діяльності;
 - особливостей роботи соціального педагога з дітьми, батьками дітей, різними типами сімей.
- 2) сприяти формуванню у майбутніх вихователів:

- адекватного уявлення призначення соціального педагога у дошкільному закладі;
- професійних умінь і навичок професійної взаємодії з соціальним педагогом у закладі дошкільної освіти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- основні завдання діяльності та функції соціального педагога у закладі дошкільної освіти;
- особливості основних видів роботи соціального педагога з дітьми та їхніми батьками;
- способи організації співпраці вихователів, психолога та ін. учасників соціально-педагогічного процесу з соціальним педагогом.

уміти:

- застосовувати на практиці набуті теоретичні знання;
- планувати свою роботу у співпраці з соціальним педагогом;
- залучати соціального педагога до вирішення соціально-педагогічних завдань.

На вивчення спецкурсу відводиться 54 години / 1,5 кредити ECTS.

Форма підсумкового контролю: залік.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСІТИ»**

Змістовий модуль I. Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти.

Дошкільний навчальний заклад – стан, проблеми та перспективи. Призначення та функціонування дитячих дошкільних закладів. Дошкільний заклад – відкрита соціально-педагогічна система. Соціальний педагог – провідна особа у здійсненні соціально-педагогічної діяльності. Соціально-педагогічна підтримка дітей дошкільного віку.

Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в закладах освіти. Історія становлення вітчизняної психологічної служби як системи психологічної допомоги у сфері освіти. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у освітніх закладах. Зміст, завдання, структурні складові та управління діяльності психологічної служби. Положення про психологічну службу системи освіти України. Роль і функції психологічної служби в системі освіти. Місце соціального педагога у психологічній службі.

Практичний психолог і соціальний педагог – головні ланки психологічної служби. Професійні вимоги до кваліфікації практичного психолога і соціального педагога у системі освіти. Основні напрями та принципи діяльності соціального педагога та практичного психолога. Етичний кодекс психолога. Етичний кодекс соціального педагога.

Основи професійної діяльності соціального педагога у дошкільному навчальному закладі. Організація діяльності соціального педагога у дошкільному навчальному закладі.

Змістовий модуль II. Зміст роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти.

Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу соціального педагога дошкільного навчального закладу. Нормативно-правові документи захисту дитинства. Нормативно-правові документи, які регулюють роботу соціального педагога з дітьми різних соціальних категорій. Інструментарій соціального педагога.

Напрями та форми роботи соціального педагога у закладах дошкільної освіти. Діагностична та прогностична робота соціального педагога (соціально-педагогічні дослідження серед дітей дошкільного віку, батьків дітей, особливості процесу соціально-педагогічної діагностики, індивідуальна та групова діагностика). Консультативна діяльність соціального педагога (завдання, принципи та види соціально-педагогічного консультування). Соціально-перетворювальна робота соціального педагога (розвивальна групова робота з дітьми, ділові ігри, інтерактивні заняття для батьків, вихователів). Профілактична робота соціального педагога (форми та методи профілактичної роботи, види соціально-педагогічної профілактики). Підготовка просвітницько-

профілактичних заходів для дітей, батьків, вихователів. Організаційна робота (обстеження житлово-побутових умов соціально-незахищених категорій дітей та їх сімей, оформлення документації). Організація змістовної дозвілєвої діяльності соціального педагога (залучення дітей до секцій гуртків).

Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності дошкільного навчального закладу. Сутність поняття «організація», «система» у соціально-педагогічній діяльності. Системний підхід та його особливості у соціально-педагогічній діяльності. Організаційна робота соціального педагога. Проблеми організації діяльності соціального педагога в системі освіти. Статус та вимоги до організації діяльності соціального педагога в закладах дошкільної освіти.

Основні напрями роботи соціального педагога у закладі дошкільної освіти. Зміст роботи соціального педагога з дітьми-дошкільниками. Зміст та форми роботи соціального педагога з батьками дітей в закладах дошкільної освіти. Робота соціального педагога дошкільного навчального закладу з проблемними сім'ями.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У
ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»**

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС (16 год.)

Змістовий модуль I. Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти

Лекція 1.

**Дошкільний навчальний заклад – стан, проблеми та перспективи
(2 год.)**

План:

1. Призначення та функціонування дитячих дошкільних закладів.
2. Дошкільний заклад – відкрита соціально-педагогічна система.
3. Соціальний педагог – провідна особа у здійсненні соціально-педагогічної діяльності.
4. Соціально-педагогічна підтримка дітей дошкільного віку.

Література:

Основна:

1. Безпалько О.В. До питання про структуру та функції соціально-педагогічної діяльності / О.В. Безпалько // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 5. – С. 12–14.
2. Введення у професію соціального педагога: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / [за заг. редакцією М.І. Приходько, О.В. Федорової]. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.
3. Дичківська І. Соціально-педагогічна компетентність: інноваційні підходи / І. Дичківська // Дошкільне виховання. – 2009. – № 7. – С. 10–14.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2011 // Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / [Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – С. 24–33.
5. Закон України «Про освіту» // Виховна робота в закладах освіти України. – Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 43–75.
6. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.

7. Захарова Н.М. Соціально-педагогічний супровід первинної соціалізації дитини / Н.М. Захарова // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – С. 123–129.
8. Лист МОН України № 1/9-114 від 18.02.2011 р. «Про застосування Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/14600>.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 4 листопада 2010 р. № 1055 «Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1157-10>.
10. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. / І.Д.Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін. / [За заг. ред. І.Д. Зверевої, Г.М. Лактіонової]. – К.: Центр навч. літ., 2004. – 256 с.

Додаткова:

1. Клемантович И. Новая профессия – социальный педагог / И. Клемантович // Школа. – 1998. – № 3. – С. 8–14.
2. Социальный педагог: проблемы подготовки и профессионального становления / [Под. ред. М.Н. Акимовой]. – Самара: Издательство СИПКРО, 2001. – 164 с.
3. Социально-психологическая служба в образовательных учреждениях Украины: / [Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко]. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.
4. Филатова Л. На вопросы жизни нужно отвечать незамедлительно и профессионально. Самообразование социального педагога – основа успешной деятельности / Л. Филатова // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 88–90.

Лекція 2.

Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в закладах освіти (2 год.)

План:

1. Історія становлення вітчизняної психологічної служби як системи психологічної допомоги у сфері освіти.
2. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у освітніх закладах.
3. Зміст, завдання, структурні складові та управління діяльності психологічної служби. Положення про психологічну службу системи освіти України.
4. Роль і функції психологічної служби в системі освіти.
5. Місце соціального педагога у психологічній службі.

Література:

Основна:

1. Бенера В.Є. Психологічна служба в закладах освіти. Практикум: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, перевид. / В.Є. Бенера. – Кременець: ВЦ КОГП ім. Тараса Шевченка, 2013. – 560 с.
2. Веретенко О.О. Становлення професії соціального педагога в Україні / О.О. Веретенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 4. – С. 21–22.
3. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / Гермогенова М.Д., Корнилова А.Г., Мордовская А.В. – Якутск: Изд-во Якутского университета, 1997. – 141 с.
4. Изотова Е.И. Психологическая служба в образовательном учреждении: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.И. Изотова. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 288 с.
5. Кашкарьова Л.Р. Психологічна служба в системі освіти: навчально-методичний комплекс для студентів зі спеціальності «Практична психологія» / Л.Р. Кашкарьова. – Бердянськ: БДПУ, 2012. – 225 с.
6. Мардахаев Л. Социальная педагогика: курс лекций / Л. Мардахаев; [под. ред. В. Беляева]. – М. Изд-во МГСУ, 2002. – 256 с.
7. Нагавкина Л. Подготовка социального педагога: проблемное поле профессиональной деятельности / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 91–103.
8. Наказ МОН України №592/33 від 15 серпня 2001 р. "Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України" // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 7. – С.47–48.
9. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: В 2 т. / [За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 1. – 328 с.
10. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 480 с.
11. Панок В.Г. Нове положення про психологічну службу системи освіти України / В.Г. Панок, І.І. Цушко // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 2. – С. 34–38.
12. Панок В.Г. Про основні завдання психологічної служби системи освіти України у 2003-2004 навчальному році / В.Г. Панок, І.І. Цушко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1. – С. 77–80.
13. Рацул А.Б. Вступ до спеціальності: «Соціальний педагог»: Навчальний посібник / А.Б. Рацул, А.А. Семез, О.А. Рацул. – Кіровоград: «КОД», 2008. – 308 с.
14. Социально-психологическая служба в образовательно-воспитательных учреждениях Украины / [Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко]. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.

15. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник / І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін. / [За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди]. – Ужгород: УЖДу, 2000. – 390 с.

Додаткова:

1. Балужева Н.Н. Социальный педагог – музеолог / Н.Н. Балужева // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 109–110.
2. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики / И.В. Дубровина / [Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР]. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
3. Краснова Н. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі / Н. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 81.
4. Лушин П.В. Толерантность и модели психологической службы в существующей образовательной системе: экпсихологическая перспектива / П.В. Лушин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 6. – С. 1–3.
5. Максименко Ю.Б. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця з соціальної роботи / Ю.Б. Максименко, Т.І. Маліненко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С.43–48.
6. Малых С.Б. Психологическая служба в системе образования Германии / С.Б. Малых, А.Н. Шапкина // Вопросы психологии. – 2004. – № 5. – С. 127–140.

Лекція 3.

**Практичний психолог і соціальний педагог –
головні ланки психологічної служби
(2 год.)**

План:

1. Професійні вимоги до кваліфікації практичного психолога і соціального педагога у системі освіти.
2. Основні напрями та принципи діяльності соціального педагога та практичного психолога.
3. Етичний кодекс психолога.
4. Етичний кодекс соціального педагога.

Література:

Основна:

1. Бенера В.Є. Психологічна служба в закладах освіти. Практикум: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, перевид. / В.Є. Бенера. – Кременець: ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2013. – 560 с.

2. Должностные обязанности и тарифно-квалификационные характеристики социального педагога // Социальная педагогика. – 2005. – № 1. – С. 105–109.
3. Етичний кодекс психолога // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 4. – С. 2–4.
4. Изотова Е.И. Психологическая служба в образовательном учреждении: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.И. Изотова. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 288 с.
5. Максименко Ю.Б. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця з соціальної роботи / Ю.Б. Максименко, Т.І. Маліненко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С. 43–48.
6. Микитюк Н.В. Психологічні аспекти супроводу дітей раннього віку / Н.В. Микитюк, І.С. Доренко, І.В. Щурук // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 6. – С. 48–56.
7. Панок В. Етичні засади діяльності практикуючого психолога / В. Панок // Основи практичної психології / [В. Панок та ін.]. – К.: Либідь, 2001. – С. 49–58.
8. Соціальна педагогіка: Підручник, 4-те вид. виправ. та доп. / [За ред. проф. А.Й. Капської]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
9. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін. / [За заг. ред. І.Д.Зверєвої, Г.М. Лактіонової]. – К.: Наук. світ, 2003. – 233 с.
10. Соціальна робота в Україні: перші кроки / [Під ред. В.Полтавця]. – К., 2000.
11. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: посібник для підвищення кваліфікації працівників соціальних служб для молоді. 4-а частина / [За ред. доц. А.Я. Ходорчук]. – К.: ДЦССМ, 2003. – 272 с.

Додаткова:

1. Вовчик-Блакитна О.О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: стратегії педагогічного супроводу / О.О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 4. – С. 1–4.
2. Городнова Н.М. Положення про кабінет практичного психолога в закладах освіти / Н.М. Городнова // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 1. – С. 27.
3. Дмітрієва О.А. Проблеми організації діяльності психолога в системі освіти: погляд із середини / О.А. Дмітрієва // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2009. – № 1. – С. 3–5.
4. Документація психолога / [Упорядник Т.Гончаренко]. – 2-ге вид. стереотипне. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2005. – 120 с. – (Б-ка "Шк. світу").
5. Дорогіна О.В. Практична психологія як галузь професійної діяльності / О.В. Дорогіна // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції /

- [За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича]. – Ужгород, 1999. – Ч. І. – С. 226–229.
6. Мустаева Ф. Основной этический принцип социального педагога – любовь к детям / Ф. Мустаева // Социальная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 102–104.

Змістовий модуль II. Зміст роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти

Лекція 4.

Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога (2 год.)

План:

1. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу соціального педагога дошкільного навчального закладу.
2. Нормативно-правові документи захисту дитинства.
3. Нормативно-правові документи, які регулюють роботу соціального педагога з дітьми різних соціальних категорій.
4. Інструментарій соціального педагога.

Література:

Основна:

1. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навчально-довідковий посібник. – Частина 1. / [Укл. О.І. Пенішкевич, С.В. Андрійчук]. – Чернівці: Рута, 2007. – 98 с.
2. Мудрик А.В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / А.В.Мудрик / [Под ред. В.А. Сластенина]. – М.: Академия, 2000. – 200 с.
3. Никитина Н.И. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности «Соц. педагогика» / Н.И. Никитина. – М.: Владос, 2007. – 339 с.
4. Планування роботи школи. – Харків: Вид. група «Основа», 2010. – 384 с.
5. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Методичний посібник / Н.А. Сейко. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 260 с.

Додаткова:

1. Закон України "Про захист суспільної моралі" (2003 р.).
2. Закон України "Про охорону дитинства" від 26.04.2001 року.
3. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (15.11.2001 р.).
4. Закон України «Про охорону дитинства» (2001 р.).
5. Закон України Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (від 13.01.2005 р. №2342–IV); Про державну допомогу сім'ям з дітьми (1992 р.).

6. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / [Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська]. – К.: Шк. світ. – 2008. – 256 с.
7. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / [Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 173-2).
9. Конвенція ООН про права дитини (1191 р.).
10. Конституція України (1996 р.).
11. Кримінальний Кодекс України (Ст. 121-125; 126).
12. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам (16.11.2000 р. № 2109-14 та ЗУ від 20.12.2001 р. № 1768).
13. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям (01.06.2000 р. № 1768-14).
14. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні (21.03.1991 р. № 875).
15. Сімейний Кодекс України (Ст. 7, 164).

Постанови Кабінету Міністрів

1. "Положення про психологічну службу системи освіти України" (наказ МОНУ №127 від 03.05.1999 р., Наказ МОНУ № 439 від 07.06.2001 р.).
2. "Про внесення змін до положення про психологічну службу системи освіти України", листа МОНУ № 1/9-272 від 02.08.2001 р.
3. Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога" (лист МОН України від 27 липня 2007 р);
4. Загальнодержавна програма "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 роки» (затверджено Законом України від 5 березня 2009 року № 1065-VI).
5. Лист МОН України від 05.03.08 р. №1/9-128 з додатками про статистичний звіт соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами, нормативами часу на основні види роботи соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами.
6. Лист МОН України від 27 липня 2007 року "Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога".
7. Лист МОН України від 27.08.2000 року № 1/9-352 "Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України".

Накази, листи Міністерства освіти і науки України:

1. Положення про умови та порядок надання адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (1994).
2. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 07.06.2001 р. № 439).

3. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 02.07.2009 р. № 616).
4. Про внесення змін до постанов кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. №564 і від 26.04.2002 р. № 565 (від 06.02.2006 р. № 107).
5. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (лист від 18.08.2003 р. № 1/9-385).
6. Про затвердження положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України (наказ від 20.04.2001 р. № 330).
7. Про затвердження положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших закладів (наказ від 19.10.2001 р. № 691).
8. Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 03.05.1999 р. № 127).
9. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною" у 2006 році (від 06.02.2006 р. № 106).
10. Про затвердження Типового положення про СОС-дитяче містечко (від 15.03.02006 р. № 310).
11. Про затвердження Типового положення про центри практичної психології і соціальної роботи (наказ від 15.08.2000 р. № 386).
12. Про організаційне і фінансове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей в Україні (1997).
13. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України (наказ від 28.12.2006 р. №864).
14. Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України (лист від 27.08.2000 р. №1/9-352).
15. Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (від 05.04.1994 р. № 226).
16. Про проведення психологічних та соціологічних досліджень серед учасників навчально-виховного процесу (лист МОНУ від 27.07.2007 р. № 1/9-448).
17. Про утворення Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини (від 25.03.2006 р. № 367).
18. Типове положення про центри практичної психології і соціальної роботи (наказ МОНУ № 386 від 15.08.2000 р.) Наказ "Про затвердження положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України.

19. Закон України "Про попередження насильства в сім'ї" (від 15.11.2001 р. № 2789-111) (витяг) ст.4-15; ст.17.

Постанови Кабінету міністрів України

1. Про затвердження Типового положення про Центр соціально-психологічної реабілітації дітей (2004 р.).
2. Про підтримку сімей при народженні дитини (2004 р.).
3. Про затвердження порядку організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення (2005 р.).
4. Про додаткові соціальні гарантії для малозабезпечених сімей з хворими дітьми 1-го і 2-го року життя (08.02.1994 р. № 66).

Укази Президента України

5. Про додаткові заходи щодо посилення захисту багатодітних і неповних сімей (30.12.2000 р. № 13/96).
6. Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей (12.11.1999 р. № 1460/99).
7. Про заходи щодо поліпшення умов виховання, навчання та утримання дітей, які мають вади у фізичному та розумовому розвитку (29.04.1991 р. № 103).
8. Про комплексну програму розв'язання проблем інвалідності (12.01.1992 р., № 31).
9. Про додаткові заходи щодо соціального захисту осіб з обмеженими фізичними можливостями (2003).
10. Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інваліда (1992).
11. Про поліпшення забезпечення інвалідів по зору деякими засобами реабілітації (7.06. 1999 р. № 983).
12. Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів (12.10.2000 р. № 1545).

Накази, листи Міністерства освіти і науки України

14. Про забезпечення прав дітей-інвалідів та дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (27.11.2007 № 1041).
15. Наказ МОНУ «Про вжиття заходів щодо запобігання насильству над дітьми» (від 01.02.2010 р.).
16. Наказ МОНУ від 28.12.2006 р. №865, наказ МОНУ від 25.12.2007 р. "Про організацію і проведення соціально-педагогічної та психологічної роботи з дітьми трудових мігрантів".
17. Про затвердження розмірів посадових окладів (ставок заробітної плати) працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ (наказ від 30.05.2003 р. № 338).
18. Про затвердження умов проведення всеукраїнського конкурсу «Кращий працівник психологічної служби системи освіти» (наказ від 27.12.2005 р.).

19. Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України (наказ від 15.08.2001 р. № 592/33).
20. Про підпорядкування центральній психолого-медико-педагогічній консультації (наказ від 26.11. 2002 р. № 673/79).
21. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2007 р. № 1/9-479).
22. Про найменування посад, розміри посадових окладів, тривалість щорічної відпустки працівників психологічної служби (лист від 30.10.2003 р. № 1/9-488).
23. Про освітній та кваліфікаційний рівень практичних психологів і соціальних педагогів навчальних закладів (лист від 08. 12.2005 р. № 1/9– 701).
24. Про недопущення проведення тренінгів, обстежень та опитувань усіх учасників навчально-виховного процесу представниками сторонніх організацій без попередньої експертизи згідно з «Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» (лист Міністерства Освіти і науки України від 27.07.2007 р. № 1/9-488).
25. Про тривалість робочого тижня практичних психологів, соціальних педагогів (від 27.11. 2000 р. № 109).
26. Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів (лист МОН № 1/9–272 від 02.08.01 р.).
27. Про атестацію практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів та центрів практичної психології і соціальної роботи (лист від 13.12.2001 р. № 1/9-439).
28. Про проведення атестації керівників та методистів-психологів центрів практичної психології і соціальної роботи (наказ від 19.11.2002 р. № 661);
29. Типове положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОНУ від 06.10.2010 р. № 930).
30. Лист МОН України від 27 липня 2007 року ”Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога”.

Лекція 5.

Напрями та форми роботи соціального педагога у закладах дошкільної освіти (4 год.)

План:

1. Діагностична та прогностична робота соціального педагога (соціально-педагогічні дослідження серед дітей дошкільного віку, батьків дітей, особливості процесу соціально-педагогічної діагностики, індивідуальна та групова діагностика).
2. Консультативна діяльність соціального педагога (завдання, принципи та види соціально-педагогічного консультування).

3. Соціально-перетворювальна робота соціального педагога (розвивальна групова робота з дітьми, ділові ігри, інтерактивні заняття для батьків, вихователів).
4. Профілактична робота соціального педагога (форми та методи профілактичної роботи, види соціально-педагогічної профілактики. Підготовка просвітницько-профілактичних заходів для дітей, батьків, вихователів).
5. Організаційна робота (обстеження житлово-побутових умов соціально-незахищених категорій дітей та їх сімей, оформлення документації).
6. Організація соціальним педагогом змістовного дозвілля дітей (залучення дітей до секцій гуртків).

Література:

Основна:

1. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / М.Д. Гермогенова, А.Г. Корнилова, А.В. Мордовская. – Якутск: Изд-во Якутского университета, 1997. – 141 с.
2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
3. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: В 2 т. / [За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
4. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / [Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко]. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.
5. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 41–43.
6. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник / О.В. Безпалько. – К.: Логос, 2003. – 134 с.
7. Кевля Ф.И. Прогнозирование личностного развития ребенка в деятельности социального педагога / Ф.И. Кевля. – Москва; Вологда: ВГПУ, 2000. – 160 с.
8. Литвиненко С.А. Основи соціально-педагогічної діяльності: Навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закладів / С.А. Литвиненко. – Одеса: ПНЦ АПН, 2007. – 187 с.
9. Малютин В.Н. Образование как сфера реализации социально-защитной и социально-преобразующей функции / В.Н. Малютин // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 37–40.
10. Михайлычев Е.А. поэтапная диагностическая деятельность педагога / Е.А. Михайлычев // Педагогическая диагностика. – 2004. – № 4. – С. 22–54.

11. Михайлычев Е.А. Система педагогической диагностики: ключевые понятия и принципы / Е.А. Михайлычев // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 44–66.
12. Карпенко О.Г. Деякі аспекти надання консультативної допомоги у практичній соціальній роботі / О.Г. Карпенко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 24–30.

Додаткова:

1. Архипова С.П. Фасилітативна взаємодія – актуальний аспект роботи соціального педагога / С.П. Архипова, І.М. Литвин // Актуальні проблеми підготовки фахівців у галузі соціально-педагогічної діяльності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-7 листопада 2009 року / [За ред. А.І. Конончук]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – С. 7–8.
2. Жданова Р.А. Содержание и формы входной диагностики в начальной школе / Р.А. Жданова // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 97–107.
3. Журавель Т.В. Застосування методу казкотерапії у профілактичній роботі / Т.В. Журавель // Діти-батьки-сім'я. – К.: Наук. світ, 2006. – Випуск 5. – С. 33–35.

Лекція 6.

**Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності дошкільного навчального закладу
(2 год.)**

План:

1. Сутність поняття «організація», «система» у соціально-педагогічній діяльності.
2. Системний підхід та його особливості у соціально-педагогічній діяльності.
3. Організаційна робота соціального педагога. Проблеми організації діяльності соціального педагога в системі освіти.
4. Статус та вимоги до організації діяльності соціального педагога в закладах дошкільної освіти.

Література:

Основна:

1. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 року, м. Черкаси. / [Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька]. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
2. Федорина Н.Є. Превентивний підхід до організації педагогічного процесу в умовах загальноосвітньої школи / Н.Є. Федорина // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2007. – № 17. – С. 255–265.

3. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / М.Д. Гермогенова, А.Г. Корнилова, А.В. Мордовская. – Якутск: Изд-во Якутского университета, 1997. – 141 с.
4. Педагогічний словник / [За ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д.]. – К., 2001. – С. 82.
5. Соціальна педагогіка: теорія і технології Підручник / [За ред. І.Д. Зверевої]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
6. Соціальна робота в Україні: перші кроки / [Під ред. В.Полтавця]. – К., 2000.

Додаткова:

1. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / [А.Й. Капська, О.В.Безпалько, Р.Х.Вайнола]; Загальна ред.: І.Зверевої та Г.Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2001. – 129 с.
2. Хакен Г. Синергетика: [Пер. з англ.] / Г. Хакен. – М.: Мир, 1980. – 404 с.

Лекція 7.

Зміст та форми роботи соціального педагога з батьками дітей в закладах дошкільної освіти (2 год.)

План:

1. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічної діяльності у дошкільному навчальному закладі.
2. Особливості роботи соціального педагога з батьками у дошкільному навчальному закладі.
3. Робота соціального педагога з різними типами сімей.

Література:

Основна:

1. Введення у професію соціального педагога: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / [за заг. редакцією М.І. Приходько О.В. Федорової]. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.
2. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: – навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.
3. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
4. Вяхирева Е.А. Методика социальной работы с семьей / Е.А. Вяхирева / [Под. ред. зав. кафедрой "Соц. Работа", к.п.н., доц. Дурасановой Т.П.]: Учебно-методическое пособие. – Балашов: Издатель Николаев, 2001. – 56 с.

5. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
6. Козубовська І.В. Роль і функції соціально-психологічної служби в роботі з сім'єю / І.В. Козубовська, В.Ю. Керецман, Г.В. Товканець. – Ужгород: УжДУ, 1998. – 173 с.
7. Социальный педагог в образовании: Учебно-методическое пособие. – Самара, 2000. – 202 с.
8. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / [Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко]. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.
9. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками / І.М. Трубавіна / Науково-методичні матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів. – Київ: УДЦСССМ, 2000. – 88 с.
10. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика / І.М. Трубавіна. – Харків: Нове слово, 2007. – 395 с.
11. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.
12. Хубиев Б.Б. Социальная работа с семьями и детьми: Учебно-методическое пособие / Б.Б. Хубиев, Н.В. Шахзадова. – Нальчик: Каб.-Балк. ун-т, 2000. – 59 с.

Додаткова:

1. Абетка соціального педагога / [укладач В.В. Волканова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235, [5] с.
2. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 41–43.
3. Волканова В. Абетка соціального педагога / В. Волканова // Соціальний педагог. – 2012. – № 2. – 63 с.
4. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками шестирічних першокласників / О.О. Губенко, Л.В. Мельничук // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 36–72.
5. Журавлева Г.И. Совместная работа школы и семьи в деле обучения и воспитания детей / Г.И. Журавлева // Школа. Рабочая книга преподавателя. – 2002. – № 1/46. – С.60–62.
6. Капська А.Й. Соціальна діагностика – одна зі складових професійної діяльності соціального працівника / А.Й. Капська // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–11.
7. Кравченко Т. Взаємодія сім'ї – проблема сучасності / Т. Кравченко // Рідна школа. – 2005. – № 9-10. – С. 24–26.

8. Кравченко Т.В. Допомога батькам у вихованні дітей: Методичні рекомендації для соціальних працівників / Т.В. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2004. – 100 с.
9. Акстманн К. Соціально-педагогическая работа с семьей // Соціальна робота в Україні: теорія і практика / К. Акстманн. – 2002. – № 1. – С. 85–93.
10. Кутнякова І.С. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічного впливу / І.С. Кутнякова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 60–65.
11. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С.Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
12. Макаревич О. Робота соціального педагога з сім'єю / О. Макаревич // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 25–27.
13. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с.
14. Олексюк Н.С. Діяльність соціального педагога – важлива умова налагодження позитивно спрямованої взаємодії в сім'ях військовослужбовців / Н.С. Олексюк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 45–53.
15. Трубавіна І.М. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / І.М. Трубавіна, Н.А. Бугаєць / [За ред. І.М. Трубавіної]. – Х.: УДЦСС, 2001. – 68 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (12 год.)

Змістовий модуль I.

Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти

Практичне заняття 1.

Основи професійної діяльності соціального педагога у дошкільному навчальному закладі (2 год.)

План:

1. Предмет, мета професійної діяльності соціального педагога дошкільного навчального закладу.
2. Сутність соціально-педагогічної діяльності в дошкільному навчальному закладі.
3. Соціально-педагогічні функції педагогічного колективу (соціального педагога, завідувача дошкільного закладу, практичного психолога, вихователів).
4. Охарактеризувати координаційну функцію соціального педагога у дошкільному закладі освіти.

Завдання:

Заповніть таблицю «Спільне та відмінне у роботі учасників навчально-виховного процесу у сфері дошкільної освіти».

Завідувач закладу	Заступник завідуючого з навчально-виховної (виховної) роботи	Психолог	Соціальний педагог	Вихователь	Вихователь-методист
Спільне					
Відмінне					

Література:

Основна:

1. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.
2. Введення у професію соціального педагога: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / [за заг. редакцією М.І. Приходько О.В. Федорової]. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.

Додаткова:

1. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О. Белова, Л. Письмак. – К.: Шк. світ, 2008. – 120 с.
2. Загородня Л.П., Тітаренко С.А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
3. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою «Я у Світі» / [Уклад. Швайка Л.А., Шевцова О.А.]. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 399 с.

Питання до самоконтролю:

1. Необхідність введення посади соціального педагога у дошкільному закладі.
2. Мета та завдання діяльності соціального педагога у дошкільному закладі освіти.
3. Взаємозв'язок між основними видами діяльності соціального педагога, практичного психолога, вихователя у закладі.

Практичне заняття 2.

Організація діяльності соціального педагога у дошкільному навчальному закладі (2 год.)

План:

1. Сутність поняття «організаційна діяльність соціального педагога».
2. Реалізація організаційної функції соціальним педагогом.
3. Взаємодія соціального педагога у закладі освіти.
4. Професійна взаємодія соціального педагога із закладами, що забезпечують соціальний захист та вирішують проблеми дітей.

Завдання.

Розробити алгоритм взаємодії соціального педагога з учасниками навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу.

Література:

Основна:

1. Абрамович Т. Що необхідно соціальним педагогам. Організаційно-методичний супровід формування професійної компетентності соціального педагога / Т. Абрамович // Психологія управління. – № 12 (24). – 2011. – С.7-8 (10).
2. Белова, О. Нормативна документація соціального педагога / О.Белова, Л.Письмак. – К.: Шк. Світ, 2008. – 120 с.
3. Бандурка А.М Основы психологии управления / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, Е.В. Землянская. – Х., 1999.– 506 с.

4. Методи та технології роботи соціального педагога / [Автори-укладачі: С.П. Архипова, Г.Я.Майборода, О.В. Тютюнник]: Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 496 с.
5. Наказ Міністерства освіти України 02.07.09 № 616 про внесення змін до «Положення про психологічну службу системи освіти України».
6. Шорохова Е.В. Проблемы общественной психологии / Е.В. Шорохова, Н.С. Мансуров, К.К. Платонов // Вопросы психологии. – 1963. – № 5. – С. 73–83.
7. Шакуров Р.Х. Социально-психологические основы управления: руководитель и педагогический коллектив / Р.Х. Шакуров. – М.: Просвещение, 1990. – 208 с.
8. Сергеева В.П. Управление образовательными системами : программно-метод. пособие / В.П. Сергеева. – 3 изд., перераб., доп. – М., 2001. – 159 с.
9. Технології соціально-педагогічної роботи: навч. посіб. / [А.Й. Капська, М.М. Барахтян, О.В. Безпалько та ін.]/ за заг. ред. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2000. – 372 с.
10. Педагогічний словник / [За ред. дійсного члена АПН України М.Д. Ярмаченка]. – К., 2001. – С. 82.

Додаткова:

1. Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами: учеб. пособие / В.П. Симонов. – 3-е изд., испр. и доп. – М., 1999. – 427 с.
2. Методика и технологии работы социального педагога : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Б.Н. Алмазов, М.А. Беляева, Н.Н. Бессонова и др.; [Под ред. М.А. Галагузовой, Л.В. Мардахаева]. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – С. 72.
3. Зинченко В.П. Психологическая педагогика / В.П. Зинченко. – Самара: Самарский Дом печати, 1997. – 235 с.
4. Бочарова В.Г. Профессиональная социальная работа: личностно-ориентированный подход / В.Г. Бочарова. – М.: АСОПиР РФ, 1999. – 184 с.

Питання до самоконтролю:

1. Особливості організаційної діяльності соціального педагога.
2. Шляхи взаємодії соціального педагога у закладі освіти з учасниками навчально-виховного процесу.
3. Системність у роботі соціального педагога.

Змістовий модуль II.
Зміст роботи соціального педагога
в закладах дошкільної освіти

Практичне заняття 3.
Аналіз нормативно-правової документації
соціального педагога дошкільного закладу
(2 год.)

План:

1. Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ МОНУ від 03.05.1999 р. № 127).
2. Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти.
3. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України.
4. Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога.

Завдання.

Розробити посадову інструкцію соціального педагога дошкільного закладу освіти.

Розробити паспорт дошкільного закладу освіти.

Розробити соціальний паспорт дитини дошкільного навчального закладу.

Створити соціально-педагогічну карту дитини.

Література:

Основна:

1. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О.Белова, Л.Письмак. – К.: Шк. Світ, 2008. – 120 с.
2. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: Метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. Світ, 2009. – 120 с.
3. Положення про психологічну службу системи освіти України (Наказ МОНУ від 03.05.1999 р. № 127).
4. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (Наказ МОНУ від 07.06.2001 р. № 439).
5. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (Наказ МОНУ від 02.07.2009 р. № 616).
6. Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших закладів (Наказ МОНУ від 19.10.2001 р. № 691).

7. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України (Наказ МОНУ від 28.12.2006 р. № 864).
8. Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України (Лист МОНУ від 27.08.2000 р. № 1/9-352).
9. Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів в 2001/2002 навчальному році (Лист МОНУ № 1/9-272 від 02.08.01 р.).
10. Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога (Лист МОНУ від 27 липня 2007 р).
11. Лист МОН України від 05.03.08 р. №1/9-128 з додатками про статистичний звіт соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами, нормативами часу на основні види роботи соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами.
12. Про тривалість робочого тижня практичних психологів, соціальних педагогів (від 27.11. 2000 р. № 109).
13. Лист МОН України “Про планування діяльності соціального педагога психологічної служби закладу освіти” від 15.09.2003 р. № 337.
14. Про освітній та кваліфікаційний рівень практичних психологів і соціальних педагогів навчальних закладів (лист від 08. 12.2005 р. № 1/9–701).
15. Планування роботи практичного психолога загальноосвітнього навчального закладу // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 2. – С. 35.
16. Никитина Л. Нормативно-правова база соціального педагога / Л. Никитина // Воспитание школьников. – 2001. – № 4. – С. 30–33.
17. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навчально-довідковий посібник. – Частина 1 / [Укл. О.І. Пенішкевич, С.В. Андрійчук]. – Чернівці: Рута, 2007. – 98 с.
18. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / [Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
19. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 р. (стаття 21, стаття 22).

Додаткова:

1. Лист МОН України № 1/9-114 від 18.02.2011 р. «Про застосування Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів».
2. Лист МОН України від 05.03.08 р. №1/9-128 з додатками про статистичний звіт соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами, нормативами часу на основні види роботи соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами.

3. Ліпсюк А. Пропозиції щодо планування діяльності соціальних педагогів / А.Ліпсюк // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 22–24.
4. Нагавкина Л. Планирование социально-педагогической работы / Л.Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 39–48.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 4 листопада 2010 р. № 1055 «Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів».
6. Пашнёв Б.К. Шкільна психологічна служба. Планирование деятельности практическими психологами учреждений образования города / Б.К. Пашнёв // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 2-3. – С. 25–27.
7. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (Лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2007 р. № 1/9-479).
8. Про недопущення проведення тренінгів, обстежень та опитувань усіх учасників навчально-виховного процесу представниками сторонніх організацій без попередньої експертизи згідно з «Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» (Лист Міністерства Освіти і науки України від 27.07.2007 р. № 1/9-488).

Питання до самоконтролю:

1. Документально-методичне забезпечення роботи соціального педагога.
2. Основний зміст Положення про Психологічну службу системи освіти України.
3. Основний зміст Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальношкільних та інших навчальних закладів.

Практичне заняття 4.

Основні напрями роботи соціального педагога у закладі дошкільної освіти (2 год.)

План:

1. Вивчення соціально-психологічних особливостей дітей та соціально-педагогічних впливів на дітей.
2. Соціально-педагогічний патронат у системі дошкільної освіти.
3. Соціально-педагогічний захист прав та інтересів дітей.

Завдання.

Скласти класифікаційну таблицю діагностичних методик та засобів згідно вікової періодизації дітей.

Розробити бесіду для дітей переддошкільного віку щодо формування їхніх моральних якостей (доброта, чесність, допомога).

Література:

Основна:

1. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К., 2002. – 318 с.
2. Кашкарьова Л.Р. Психологічна служба в системі освіти: навчально-методичний комплекс для студентів зі спеціальності «Практична психологія» / Л.Р. Кашкарьова. – Бердянськ: БДПУ, 2012. – 225 с.
3. Машкіна Л.А.. Соціально-педагогічний патронат у системі дошкільної освіти / Л.А. Машкіна, Л.В. Зданевич. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 232 с.
4. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – М., 1968. – 425 с.
5. Голубева Л.Г. Развитие и воспитание детей раннего возраста / Л.Г. Голубева, М.В. Лещенко, К.Л. Печора / [Под ред. В.А. Доскина, С.А. Козловой]. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 192 с.
6. Денисюк О. У центрі уваги – раннє дитинство / О. Денисюк // Дошкільне виховання. – 2003. – № 8. – С. 8–10.
7. Аксарина Н.М. Воспитание детей раннего возраста / Н.М. Аксарина. – М.: Медицина, 1969. – 255 с.
8. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К., 2002. – 318 с.
9. Масару И. После трех уже поздно: [Пер. с англ] / И. Масару. – М., 1991. – 168 с.
10. Мухина В.С. Детская психология / В.С. Мухина. – М.: ЭПКСМОПресс, 2000.
11. Печора К.Л. Дети раннего возраста в дошкольных учреждениях / К.Л. Печора, Г.В. Панюхина, Л.Г. Голубева. – М.: Владос, 2002. – 176 с.
12. Алексеенко Т.Ф. Концепція соціально-педагогічного патронату сім'ї з дітьми дошкільного віку // Психолого-педагогічна реабілітація дітей, вилучених із сільськогосподарської праці / Т.Ф. Алексеенко / [За ред. О.П. Петрашук та І.І. Цушка]. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 228 с.
13. Василькова Ю.В., Василькова Т.А. Социальная педагогика: Курс лекцій / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – М.: Академия, 1999. – 440 с.
14. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист (Збірник документів). – К.: Світлиця, 1998. – Ч. 1–2.
15. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» // Молодь і закон. – К.: ІЗМН, 1997.
16. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія та практика / І.Д. Зверева. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
17. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А.Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
18. Конвенція про права дитини // Виховна робота в закладах освіти України. – К., 1995. – С. 3–24.

19. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 981.
20. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21 черв. 2001 р. № 2558 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 29. – Ст. 1293.

Додаткова:

1. Гончаров В.Л. Домашнє насильство: як захистити дитину / В. Гончаров, О. Мурашкевич. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").
2. Дементьева И. Дети, нуждающиеся в государственной помощи и поддержке / И. Дементьева, Т. Шульга // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 69–72.
3. Ковальчук М. Право на захист від жорстокого поводження та всіх форм насильства щодо неповнолітніх / М. Ковальчук // Рідна школа. – 2007. – № 2. – С. 15–18.
4. Материалы научно-практической конференции «Социально-педагогическая защита детства». – Челябинск: ЧГПУ, 2001. – 118 с.
5. Методология и методы социально-педагогических исследований: Научное, учебно-методическое пособие / [С.Я. Харченко, Н.С. Кратинев, А.Н. Чиж, В.А. Кратинова]. – Луганск: Альма-матер, 2001. – 216 с.
6. Яковлева Л.Л. Социальная защита детства в деятельности детских организаций / Л.Л. Яковлева // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 1999. – № 1 (11). – С. 132–136.

Питання до самоконтролю:

1. Загальна характеристика соціально-психологічного розвитку дітей дошкільного віку. Основні проблеми цього віку.
2. Роль соціального педагога у здійсненні соціально-педагогічного патронату.
3. Забезпечення охорони життя та здоров'я дітей у ДНЗ.

Практичне заняття 5.

Робота соціального педагога з дітьми-дошкільниками (2 год.)

План:

1. Соціальна адаптація дітей до дитячого садка.
2. Соціально-педагогічна підтримка дітей дошкільного віку.
3. Загальна характеристика психофізіологічного розвитку дитини переддошкільного віку.
4. Основні проблеми та труднощі переддошкільного віку.
5. Зміст роботи соціального педагога з дітьми дошкільного віку.
6. Формування готовності дітей шестирічного віку до навчання у школі.

Література:

Основна:

1. Бабаева Т. О социально-эмоциональном развитии дошкольников / Т.Бабаева // Дошкольное воспитание. – 2006. – № 6. – С. 13–19.
2. Байер О. Педагогическое общение как система социально-ценностных отношений и управление развитием саморегуляции дошкольника / О. Байер // Дошкільна освіта. – 2007. – № 4. – С. 13–18.
3. Васильева Н. Особенности социальной адаптации детей дошкольного возраста из неполных семей / Н. Васильева, А. Кравченко // Дошкольное воспитание. – 2010. – № 12. – С.26–31.
4. Беличева С.А. Основы превентивной психологии / С.А. Беличева . – М.: Наука, 1993. – 312 с.
5. Богуш А.М. Дошкільне дитинство: його сьогодні і майбутнє / А.М. Богуш // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип.14. – С. 27–30.
6. Богданова Т.Г. Диагностика познавательной сферы ребенка / Т.Г. Богданова, Т.В. Корнилова. – К.: КоФф, 1996. – 70 с.
7. Гуріна З.В. Соціально-психологічні особливості розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства / З.В. Гуріна // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка; [гол. ред. Носко М.О.]. – Чернігів: ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2009. – Вип. 74. – Т. 1. – С. 141–145. – (Серія: Психологічні науки).
8. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.
9. Захарова Н.М. Соціально-педагогічний супровід первинної соціалізації дитини / Н.М. Захарова // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. пр. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – С.123–129.
10. Закрепина А. Социальное развитие детей дошкольного возраста / А. Закрепина // Дошкольное воспитание. – 2009. – № 11. – С. 72–79.
11. Кузьменко В. Соціальна компетентність дошкільнят: особливості, показники та шляхи розвитку / В. Кузьменко // Дошкільне виховання. – 2011. – № 9. – С. 15–20.
12. Поніманська Т.І. Людина і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості / Т.І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 1999. – № 8. – С. 14–15.
13. Бреслав Г.М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: норма и отклонения / Г.М. Бреслав. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
14. Кононко О.Л. Соціально-економічний розвиток особистості в дошкільному дитинстві: Навч. посібник для вузів / О.Л. Кононко. – К.: «Освіта», 1998. – 253 с.

15. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: Развитие ребенка от рождения до 17 лет / И.Ю. Кулагина. – М., 1999. – 176 с.
16. Ладивір С. Бачити кожну дитину. Педагогічний контроль та керівництво психічним розвитком дошкільників / С. Ладивір // Дошкільне виховання. – 1994. – № 10. – С. 12–14.
17. Машкіна Л.А. Соціально-педагогічний патронат у системі дошкільної освіти / Л.А. Машкіна, Л.В. Зданевич. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 232 с.
18. Мащенко Ж. Психологічна характеристика дошкільників / Ж. Мащенко // Психолог. – 2003. – № 9. – С. 2.
19. Панфилова М.А. Игротерапия общения / М.А. Панфилова. – М., 2000. – 160 с.
20. Подьяков Н.Н. Мышления дошкольника / Н.Н. Подьяков. – М.: Педагогика, 1977. – 272 с.

Додаткова:

1. Баркан А.И. Практическая психология для родителей, или как научиться понимать своего ребенка / А.И. Баркан. – М., 2000. – 432 с.
2. Лохвицька Л. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор / Л.Лохвицька, Н. Карцева // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Сковороди: Зб. наук. пр. / [редкол. В.П. Коцур та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 19: Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 129–133.
3. Маломуж С.А. Формування чуттєвої сфери дошкільників через засвоєння соціального досвіду: [формування морально-етичного розвитку дітей] / С.А. Маломуж // Обдарована дитина. – 2009. – № 9. – С. 19–26.
4. Маніліч Я. Тиждень правового виховання для дошкільнят / Я. Маніліч // Соціальний педагог. – 2013. – №11. – С. 4–6.
5. Михайленко М. У згоді зі світом і з собою: Розвиток соціальної впевненості дітей старшого дошкільного віку / М. Михайленко // Психолог. – 2008. – № 3 (січень).
6. Никушкина Н.В. Социализация детей-сирот. Развивающие занятия для дошкольного и младшего возраста / Н.В. Никушкина. – М.: Чистые пруды, 2007. – 32 с.
7. Полковникова Л. Приобщение старших школьников к ценностям как компонент социализации / Л. Полковникова // Дошкольное воспитание. – 2010. – № 10. – С. 95–105.
8. Чепмел Г. П'ять мов любові до дітей [пер. з англ. Н. Римська] / Г. Чепмен, Р. Кемпбел. – Львів: Свічадо, 2006. – 464 с.
9. Яппарова Г. Развитие основ социальной компетентности дошкольников в поликультурной среде / Г. Яппарова // Дошкольное воспитание. – 2009. – № 12. – С. 79–89.

Питання до самоконтролю:

1. Проблема адаптації дітей до умов дошкільного закладу.
2. Просвітницька діяльність соціального педагога щодо роботи з дітьми дошкільного віку.
3. Форми роботи соціального педагога під час підготовки дітей шестирічного віку до навчання у школі.

Практичне заняття 6.

Робота соціального педагога дошкільного навчального закладу з проблемними сім'ями (2 год.)

План:

1. Сім'я як інститут соціального виховання. Типи сімей.
2. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.
3. Діалогове спілкування: соціальний педагог, сім'я, дошкільний навчальний заклад.

Завдання.

Скласти план-конспект лекції для батьків з проблем виховання дітей-дошкільників у сім'ї.

Скласти список-картотеку тем щодо проведення всеобучу для батьків.

Література:

Основна:

1. Белоліпцева О.В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах / О.В. Белоліпцева // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів, ЧНПУ, 2011. – С. 19–21. (Серія: Педагогічні науки).
2. Жаровцева Т.Г. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями: монографія / Т.Г. Жаровцева. – Одеса: ПНЦ АПН України – СВД М.П. Черкасов, 2006. – 367 с.
3. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.
4. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика / І.М. Трубавіна. – Харків: Нове слово, 2007. – 395 с.
5. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.

6. Хубиев Б.Б. Социальная работа с семьями и детьми: Учебно-методическое пособие / Б.Б. Хубиев, Н.В. Шахзадова. – Нальчик: Каб.-Балк. ун-т, 2000. – 59 с.
7. Эйдемиллер З. Психология и психотерапия семьи / З. Эйдемиллер, В. Юстицкий. – СПб: Питер, 1999. – 56 с.
8. Ковба Я.Я. Соціально-педагогічна робота з неблагополучними сім'ями: на допомогу соціальному працівнику / Я.Я. Ковба, Л.М. Чорна, В.В. Зюзь, Т.С. Пласкій. – Дніпропетровськ: ДЦССМ, 2003. – 71 с.
9. Журавлева Г.И. Совместная работа школы и семьи в деле обучения и воспитания детей / Г.И. Журавлева // Школа. Рабочая книга преподавателя. – 2002. – № 1/46. – С. 60–62.
10. Кравченко Т. Взаємодія сім'ї – проблема сучасності / Т. Кравченко // Рідна школа. – 2005. – № 9–10. – С. 24–26.
11. Кравченко Т.В., Трубавіна І.М. Допомога батькам у вихованні дітей: Методичні рекомендації для соціальних працівників / Т. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2004. – 100 с.
12. Соціальний супровід сімей, які опинились в складних сімейних обставинах: Методичний посібник. / [І.Д. Зверева та ін.]. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 104 с.
13. Соціальний супровід сімей, які опинились в складних сімейних обставинах: навчально-тренінговий модуль із підготовки спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді / [За ред. І.Д. Зверевої, Ж.В. Петрочко]. – К.: Держсоцслужба, 2008. – 300 с.
14. Робота психолога та соціального педагога з різними категоріями сімей: Методичний дайджест / [Укладач І.А. Серова]. – Луганськ: Знання, 2006. – 184 с.
15. У допомогу соціальним працівникам, які працюють з кризовими категоріями сімей. – Дніпропетровськ: Державний ЦСССДМ, Дніпропетровський обласний ЦСССДМ, 2003. – 61 с.

Додаткова:

1. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками. / Науково-методичні матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів / І.М. Трубавіна. – Київ: УДЦСССМ, 2000. – 88 с.
2. Трубавіна І.М. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / І.М. Трубавіна, Н.А. Бугаєць / [За ред. І.М. Трубавіної]. – Х.: УДЦСС, 2001. – 68 с.
3. Соціальна робота з неблагополучними сім'ями. – Дніпропетровськ: Державний ЦСССДМ, Дніпропетровський обласний ЦСССДМ, 2003. – 71 с.
4. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. / І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2008. – 132 с.
5. Акстманн К. Социально-педагогическая работа с семьей / К. Акстманн // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2002. – № 1. – С. 85–93.

6. Кутнякова І.С. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічного впливу / І.С. Кутнякова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 60–65.
7. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С.Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
8. Макаревич О. Робота соціального педагога з сім'єю / О. Макаревич // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 25–27.
9. Олексюк Н.С. Діяльність соціального педагога – важлива умова налагодження позитивно спрямованої взаємодії в сім'ях військовослужбовців / Н.С. Олексюк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 45–53.
10. Петрушова Н.А. Социально-педагогическая работа с семьей / Н.А. Петрушова // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 123–124.
11. Трубавіна І.М. Родиноцентричний підхід до соціально-педагогічної діяльності з сім'єю / І.М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 12–23.
12. Аббасова А.А. Роль социального педагога в работе с неблагополучной семьей / А.А. Аббасова // Ученые записки Педагогического института Саратовского государственного университета им. Н.Г. Чернышевского. Серия: Психология. Педагогика. – 2009. – Том 2. – Вып. 2. – С. 81–86.
13. Маркина И.В. Неблагополучные семьи – какие они? / И.В. Маркина // Социальная работа. – 2009. – № 3. – С. 21–24.
14. Работа с кризисными семьями: возвращение домой // Социальная педагогика. – 2006. – № 1. – С. 51–57.
15. Гончарова Т. Неблагополучные семьи и работа с ними / Т. Гончарова // Народное образование. – 2002. – № 6. – С. 161–169.

Питання до самоконтролю

1. Здійснення соціально-педагогічного патронажу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.
2. Залучення соціальним педагогом родини до навчально-виховного процесу в дошкільному закладі.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I.

Теоретичні засади здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах дошкільної освіти

Тема 1. Дошкільний навчальний заклад – стан, проблеми та перспективи (2 год.)

1. Зобразити структуру дошкільного навчального закладу.
2. Визначити проблеми і складнощі у професійній діяльності соціального педагога.
3. Професійне інформування і самореклама соціального педагога.

Тема 2. Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в закладах освіти (2 год.)

1. Навести приклади діяльності психологічної служби в дошкільних навчальних закладах (скласти 5-6 анотацій до статей у фахових журналах).

Тема 3. Практичний психолог і соціальний педагог – головні ланки психологічної служби (2 год.)

1. Здійснити порівняльний аналіз і виявити спільне і відмінне у професійній діяльності соціального педагога і практичного психолога дошкільного навчального закладу.

Змістовий модуль II.

Зміст роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти

Тема 4. Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога (2 год.)

1. Підготувати перелік державних та міжнародних нормативно-правових документів, що регулюють діяльність соціального педагога.
2. Скласти класифікацію документації соціального педагога.
3. Скласти план профілактичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку.
4. Створити робочий календар соціального педагога.

Тема 5. Напрями та форми роботи соціального педагога у закладах дошкільної освіти (2 год.)

1. Мій погляд на напрями діяльності соціального педагога у дошкільному закладі освіти.
2. Проаналізуйте види діяльності соціального педагога у закладі освіти та орієнтовні норми їх тривалості.

Тема 6. Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності дошкільного навчального закладу (2 год.)

1. Розкрити системний підхід в діяльності соціального педагога дошкільного навчального закладу.
2. Побудувати модель реалізації професійного співробітництва соціального педагога з учасниками навчально-виховного процесу дошкільного закладу освіти.

Тема 7. Зміст та форми роботи соціального педагога з батьками дітей в закладах дошкільної освіти (2 год.)

1. Розробити бесіду для батьків для батьків на тему «Сім'я – простір без насильства».
2. Роль соціального педагога щодо налагодження взаєморозуміння між батьками та дітьми-дошкільниками.
3. Сухомлинський В.О. зазначав: «Людяність, сердечність, чуйність, уважність – цей моральний імунітет проти зла формується тоді, коли людина в ранньому дитинстві пройшла школу доброти, школу істинних людських взаємин, а цією школою може бути лише хороша сім'я, наочний приклад людського союзу двох люблячих сердець – батька і матері».
 - Які труднощі можуть виникнути у роботі з батьками, які виховують дітей немовлят, дітей дошкільного віку?
 - У чому полягає цінність раннього періоду життя дитини?
4. Які види просвітницької роботи соціального педагога щодо особливостей розвитку дітей раннього віку з батьками, особами, які їх виховують?

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

1. Студентам пропонуються питання, що вимагають самостійного опрацювання з кожної теми.
2. Самостійну роботу студенти виконують в окремих спеціально відведених зошитах для самостійної роботи.
3. Для виконання даного виду роботи студенти використовують рекомендовану літературу до лекційних і практичних занять, Інтернет-ресурси з посиланням на використані джерела, сайти. Література

обов'язково вказується перед (або у кінці) питання, що розкривається. Конспект самостійної роботи повинен висвітлювати основний зміст кожного питання.

4. Ксерокопії статей або частин підручників та монографій, роздрук статей та ін. матеріалів з Інтернету у якості результату опрацювання рекомендованої літератури не приймаються.
5. Студент зобов'язаний своєчасно здати самостійну роботу викладачу.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

АУДИТОРНА РОБОТА						САМОСТІЙНА РОБОТА		РАЗОМ
Форма контролю – поточне оцінювання						Форма контролю – контрольна робота		
ЗМ 1		ЗМ 2				ЗМ 1	ЗМ 2	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 1-2	Т 3-6	
10	10	10	10	10	10	20	20	
60						40		100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ШКАЛОЮ ECTS

А (Відмінно)	90 – 100	Видатна робота з мінімальними помилками
В (Дуже добре)	83 – 89	Вище середнього стандарту, але з деякими незначними помилками
С (Добре)	75 – 82	В цілому гарна робота, але з помітними помилками
D (Задовільно)	68 – 74	Пристойно, але зі значними помилками
Е (Достатньо)	60 – 67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX (Не задовільно)	35 – 59	Необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання (доопрацювати)
F (Не задовільно)	0 – 34	Необхідна значна подальша робота (повторний курс навчання з дисципліни)

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Роль і функції психологічної служби в системі освіти.
2. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у освітніх закладах.
3. Місце соціального педагога у психологічній службі.
4. Основні напрями та принципи діяльності соціального педагога та практичного психолога.
5. Дошкільний заклад – відкрита соціально-педагогічна система.
6. Соціальний педагог – провідна особа у здійсненні соціально-педагогічної діяльності.
7. Предмет, мета професійної діяльності соціального педагога дошкільного навчального закладу.
8. Сутність соціально-педагогічної діяльності в дошкільному навчальному закладі.
9. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу соціального педагога дошкільного навчального закладу.
10. Нормативно-правові документи захисту дитинства.
11. Нормативно-правові документи, які регулюють роботу соціального педагога з дітьми різних соціальних категорій.
12. Соціально-педагогічні функції педагогічного колективу (соціального педагога, завідувача дошкільного закладу, практичного психолога, вихователів).
13. Охарактеризувати координаційну функцію соціального педагога у дошкільному закладі освіти.
14. Професійна взаємодія соціального педагога із закладами, що забезпечують соціальний захист та вирішують проблеми дітей.
15. Планування у роботі соціального педагога дошкільного закладу освіти.
16. Діагностична та прогностична робота соціального педагога (соціально-педагогічні дослідження серед дітей дошкільного віку, батьків дітей, особливості процесу соціально-педагогічної діагностики, індивідуальна та групова діагностика).
17. Консультативна діяльність соціального педагога (завдання, принципи та види соціально-педагогічного консультування).
18. Соціально-перетворювальна робота соціального педагога (розвивальна групова робота з дітьми, ділові ігри, інтерактивні заняття для батьків, вихователів).
19. Профілактична робота соціального педагога (форми та методи профілактичної роботи, види соціально-педагогічної профілактики. Підготовка просвітницько-профілактичних заходів для дітей, батьків, вихователів).
20. Організаційна робота (обстеження житлово-побутових умов соціально-незахищених категорій дітей та їх сімей, оформлення документації).
21. Організація соціальним педагогом змістовного дозвілля дітей (залучення дітей до секцій гуртків).

22. Організаційна робота соціального педагога. Проблеми організації діяльності соціального педагога в системі освіти.
23. Загальна характеристика психофізіологічного розвитку дитини переддошкільного віку.
24. Зміст роботи соціального педагога з дітьми дошкільного віку.
25. Соціально-педагогічний патронат у системі дошкільної освіти.
26. Загальна характеристика психофізіологічного розвитку дитини переддошкільного віку.
27. Формування готовності дітей шестирічного віку до навчання у школі.
28. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічної діяльності у дошкільному навчальному закладі.
29. Діалогове спілкування: соціальний педагог, сім'я, дошкільний навчальний заклад.
30. Робота соціального педагога з різними типами сімей.

СЛОВНИК¹

Агресивність дітей – стан або стійка риса особистості, готовність до агресивної поведінки. Характеризується імпульсивною активністю поведінки, ефективністю переживань (гніву злості, намагання заподіяти іншому травму фізично чи морально). Є наслідком негативного ставлення до них – брак чуйності, поваги, надмірна суворість, зловживання покараннями.

Адаптація – пристосування організмів до умов існування. *Соціальна адаптація* – процес пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи стосунків із соціальними об'єктами, інтеграція особистості в соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища.

Алгоритм вивчення сім'ї – сукупність послідовних дій соціального педагога у роботі з сім'єю, яка включає наступні характеристики: 1) прізвище, ім'я, по батькові кожного члена сім'ї; склад сім'ї (повна, неповна, одна дитина в сім'ї, багатодітна сім'я, батьки розлучені тощо); житлово-побутові умови; матеріальне забезпечення, виховний потенціал сім'ї (сильний, нестійкий, слабкий, негативний); 2) характер взаємин у сім'ї: між дорослими членами сім'ї (гармонійні, компромісні, конфліктні, нестійкі тощо); між іншими членами сім'ї й дитиною (обожнювання, турбота, довіра, дружба, відчуження, незалежність тощо); позиція дитини у сім'ї («кумир сім'ї», об'єкт постійних сварок, належить сама собі, грає роль Попелюшки тощо); 3) ставлення дитини до батьків (цінує сімейні взаємини, батьки авторитетні, ставиться байдуже, ставиться з повагою, тягнеться до одного з членів сім'ї). Рекомендується визначити ті проблеми в сім'ї, які негативно впливають на дитину.

Батьківські права і обов'язки – особлива форма взаємовідносин батьків і дітей, зумовлена історичним розвитком, закріплена в моральних та юридичних нормах і правилах поведінки. Одне з головних – право на виховання дітей, їх соціальне забезпечення.

Бесіда – метод отримання інформації про особистість за допомогою словесного спілкування за спеціально розробленою програмою.

Важковиховуваність – поняття, основна передумова відхилень у поведінці особистості. Поняття, що пояснює труднощі, з якими стикаються педагоги, соціальні педагоги, батьки організовуючи й здійснюючи виховний процес.

¹ Складено за: Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І.Д. Звереві]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.; Абетка соціального педагога / [укладач В.В. Волканова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235 с. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / [За заг. ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової]. – К., 2000. – 260 с.; Словник із соціальної педагогіки / [Автори-укладачі Логвиненко Т.О., Гордієнко Н.В.]. – Дрогобич, 2007. – 160 с.

Відхилення у поведінці – соціологічний термін, що визначає вияви поведінки, які не відповідають або суперечать прийнятим у суспільстві нормам, етичним еталонам і рольовим функціям.

Взаємодія соціального педагога – філософська категорія, що відображає процеси взаємовпливу об'єктів, їхню обумовленість і породження одним об'єктом іншого. Взаємодія, що виявляється у співпраці з різними соціальними інститутами, здійснюється у руслі соціально-педагогічної допомоги, підтримки, турботи. У закладі освіти соціальний педагог взаємодіє з директором закладу, заступником директора, психологом, вихователями, логопедом-дефектологом, батьками дітей. Взаємодія із закладами, що забезпечують соціальний захист – заступник голови адміністрації із соціальних питань, співробітники відділів освіти, співробітники відділу соціального захисту, інспектори у справах дітей, фахівці соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, фахівці лікувальних закладів.

Графік роботи соціального педагога – документ, оформлений відповідно до листа МОН України від 27.12.06 № 862. У графіку враховуються нормативи часу роботи соціального педагога і проставляються з розрахунком 8-годинного робочого дня. Графік розміщується в загальнодоступному місці з конкретизацією годин, призначених для робіт з дітьми, вихователями, батьками.

Група соціального ризику – різновид соціальної номінальної групи, яка об'єднує людей, котрі завдяки соціальному положенню і способу життя піддаються небезпечним негативним діям, в результаті чого загрожують нормальній життєдіяльності суспільства.

Гуманність – людяність, почуття любові до людини, повага до її гідності.

Девіантна поведінка – дії і вчинки людей, соціальних груп, що суперечать соціальним нормам або визнаним шаблонам і стандартам поведінки.

Дезадаптація – результат низького рівня соціальної адаптації до соціального середовища.

Дитинство – динамічне соціальне утворення в межах вікового періоду від народження до повноліття, для якого характерні специфічні ознаки, має власну субкультуру та побудоване на особливих соціальних зв'язках і взаєминах. Діти – особи від народження до 18 років.

Діагностика – спеціально організований процес пізнання, під час якого збирається інформація про вплив на особистість і соціум соціально-психологічних, екологічних і соціальних факторів.

Діагностика соціально-педагогічна – теорія і практика виявлення соціально-педагогічних характеристик людини, групи людей.

Допомога соціальна – вид соціальної діяльності, спрямований на підтримку осіб та соціальних груп, що знаходяться у кризовій ситуації.

Етика соціально-педагогічної діяльності – норми етичної поведінки спеціалістів із соціально-педагогічної роботи, які є основою їхньої професійної діяльності з метою розвитку потенціалу та можливостей особистості, а також задоволення людських потреб.

Жорстоке ставлення до дітей – всі форми фізичного та психічного насильства, вчинення побоїв або образ, неухажне, недбале або жорстоке ставлення, експлуатація, включаючи сексуальне посягання на дитину.

Заклади дошкільні – ясла, дитячі сади, ясла-сади, в яких виховуються і навчаються діти дошкільного віку за бажанням батьків, починаючи з молодшого (перший рік життя) до старшого дошкільного віку.

Заохочування дітей у сім'ї – вираження батьками, іншими членами сім'ї позитивної оцінки поведінки та діяльності дитини.

Захист дитинства – комплекс державних заходів і зусиль громадських організацій щодо законодавчого закріплення прав дітей, що орієнтується на пріоритет дітей, необхідність першочергової уваги до їх фізичного і духовного розвитку, гарантування особистих прав дітей, прав у сім'ї та суспільстві.

Ігрова корекція поведінки – групова форма корекційної роботи з дітьми дошкільного віку і молодшого шкільного віку, заснована на діяльнісному підході й використовує дитячу гру з діагностичною, колекційною і розвивальною метою.

Інтеграція – універсальне поняття, що охоплює багато інших понять, пов'язаних із розвитком, об'єднанням, відновленням певної цілісності. Її ядром є впорядкування неоднорідних складових в окрему цілісність, систему, що має потенціал розвитку.

Консультація – професійна допомога клієнту (дітям, учням, адміністрації, вихователям, батькам – особам, які займаються вихованням дитини) у пошуку розв'язання проблемної ситуації.

Компетентність – 1) поглиблене знання; 2) стан адекватного виконання завдання; 3) здатність до актуального виконання діяльності тощо. У сфері соціально-педагогічної роботи компетенцію розглядають як знання та навички, необхідні для виконання специфічної ролі спеціаліста в межах організації або агенції, що допомагають їй виконувати свою місію.

Конвенція ООН про права дитини – міжнародний документ, комплексна угода, що зобов'язує країни, які її ратифікували, вжити заходи щодо забезпечення та захисту прав дітей. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року.

Корекція – часткове виправлення або зміна. Під психологічною корекцією розуміють певну форму психолого-педагогічної діяльності з виправлення таких особливостей психічного розвитку, які за прийнятих у віковій психологічній системі критеріїв не відповідають гіпотетичній моделі цього розвитку, нормі або віковому орієнтуванню як ідеальному варіанту розвитку дитини на певному рівні онтогенезу.

Культура соціального педагога – повсякденне проявлення соціальним педагогом як особистістю опанованого соціально-педагогічного досвіду, накопиченого в суспільстві, в професійній діяльності.

Мета педагогічної діяльності – свідоме бачення педагогом кінцевого результату своєї діяльності, що планується як позитивний перетворювальний вплив на особистість дитини.

Мета соціально-педагогічного дослідження – конкретний результат, якого має досягти соціальний педагог після закінчення роботи; виявлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей в соціально-педагогічних явищах і розробка на їх основі теорій та методик.

Нормативно-правова база соціально-педагогічної роботи – сукупність законодавчих актів, документів, а також накази, договори, інструкції, правила, статuti тощо, у яких подано тлумачення основних цінностей, принципів, мети, понять соціально-педагогічної роботи, викладено положення, що регламентують діяльність та взаємодію суб'єктів цієї роботи, визначено зміст, технології соціальних послуг.

Об'єкти соціально-педагогічної діяльності – окремі особи (дитина, підліток, молода людина, доросла людина) чи соціальні групи (сім'я, дитяча та молодіжна група чи колектив, неформальне об'єднання), які потребують допомоги та підтримки в процесі їхнього соціального становлення та розвитку, інтеграції в суспільство та яким адресовані цілеспрямовані чи стихійні соціально-педагогічні впливи.

Патронаж соціальний – особлива форма захисту прав особистості, майна недієздатних та інших громадян у випадках, передбачених законом.

Підтримка соціальна – 1) система заходів суб'єктів соціально-педагогічної роботи спрямована на вирішення проблем осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах шляхом надання їм допомоги чи необхідних видів соціальних послуг; 2) система заходів спрямована на створення умов що дозволяють забезпечити соціальну захищеність людей.

Попередження насильства в сім'ї – система соціальних і спеціальних заходів спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства.

Правова компетентність соціального педагога – важлива інтегративна характеристика особистості, підґрунтям якої виступають її знання та досвід поведінки у правовій сфері життєдіяльності, а виявом – спроможність орієнтуватися в ситуаціях, пов'язаними із правовими відносинами.

Проблемна соціально-педагогічна ситуація – суперечність, що виникає у соціально-педагогічній реальності, та вимагає наукового осмислення для прийняття дійових заходів стосовно її розв'язання.

Профілактика соціальна – діяльність, спрямована на запобігання виникненню, поширенню чи загостренню негативних соціальних явищ та їх небезпечним явищам.

Реабілітація педагогічна – корекційна робота з дітьми, підлітками й молоддю, для яких традиційні форми і методи навчання недостатньо ефективні.

Розбещена дитина – нестримана, плаксива, більш чи менш вимоглива дитина, що відрізняється відсутністю незалежності; вдячність якої є найчастіше нетривалою.

Сім'я соціального ризику – соціально незахищена сім'я, яка потребує підтримки соціальних служб.

Складні життєві обставини – ситуація чи обставина, які неможливо об'єктивно подолати самотійно (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку із старістю або станом здоров'я, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або здоров'я, насильство, малозабезпеченість, стихійне лихо, катастрофа, психологічний чи психічний розлад).

Соціалізація – процес входження людини в суспільство разом із його соціальними зв'язками та інтеграцією в різні типи соціальних спільнот, унаслідок чого відбувається становлення соціального індивіда. У процесі соціалізації формуються соціальні якості, цінності, знання, навички людини.

Соціальний педагог – спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності; здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей підлітків, молоді як особистості, їх благополуччя в мікросоціумі.

Соціально-педагогічна діагностика – виявлення уміння сформованості знань, умінь і навичок духовних цінностей і норм поведінки вихованця, а також рівня соціальної адаптованості особистості і комфортності умов її розвитку.

Соціально-педагогічна корекція – корекція, спрямована на усунення прогалин у соціальних знаннях, уміннях і навичках дитини, виявів девіантної поведінки та акцентуацій характеру, на підвищенні мотивації навчання та особистісного вдосконалення, а також на вирішення проблем житла, сім'ї, оточення та підвищення соціальної адаптивності та соціальної продуктивності особистості.

Соціальні інститути – це специфічні соціальні утворення, що забезпечують відносну сталість зв'язків і стосунків у межах соціальної організації суспільства, певні історично зумовлені форми організації та регулювання суспільного життя.

Соціально-педагогічна діяльність – різновид професійної діяльності, яка спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її соціокультурних потреб або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини.

Типи сімей – характеристика сімей, різних за досвідом сімейного життя, структурою, внутрішньо сімейним кліматом, особливостями функціонування ціннісними орієнтаціями.

Функції соціального педагога – передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця. До основних функцій соціального педагога належать такі: діагностична, прогностична, консультаційна, охороно-захисна, профілактична, організаційна, соціально-перетворювальна.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – спеціальні заклади, уповноважені державою реалізувати соціальну політику шляхом проведення соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових одиниць (залікових кредитів).

Заліковий кредит – це одиниця виміру навчального навантаження необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів.

Модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

Змістовий модуль – це система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Поточний контроль – оцінювання рівня знань, умінь та навичок студентів, що здійснюється у ході навчального процесу шляхом проведення усного опитування, контрольної роботи, тестування, колоквиуму тощо.

Модульний контроль – форма контролю, у якому підводиться підсумок роботи студента впродовж модуля.

Екзамен (залік) – форма підсумкового контролю, засвоєння студентом навчального матеріалу з окремої дисципліни за певний період відповідно до навчального плану.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у вищому навчальному закладі, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або навчальних кабінетах з однією академічною групою. Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Консультація – форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від того, чи викладач консультиє студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни. Індивідуальні завдання з окремих дисциплін (реферати, курсові роботи тощо) видаються студентам в терміни, передбачені вищим навчальним закладом. Індивідуальні завдання виконуються студентом самостійно при консультиванні викладачем.

Самостійна робота студента – основний засіб роботи студента по оволодінню навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна:

1. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
2. Введення у професію соціального педагога: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / [за заг. редакцією М.І. Приходько О.В. Федорової]. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.
3. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
4. Захарова Н.М. Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі: навчальний посібник / Н.М. Захарова. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 133 с.
5. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А.Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
6. Машкіна Л.А. Соціально-педагогічний патронат у системі дошкільної освіти / Л.А. Машкіна, Л.В. Зданевич. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 232 с.
7. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.

Додаткова:

1. Аббасова А.А. Роль соціального педагога в роботі з неблагополучною сім'єю / А.А. Аббасова // Ученые записки Педагогического института Саратовского государственного университета им. Н.Г. Чернышевского. Серия: Психология. Педагогика. – 2009. – Том 2. – Вып. 2. – С. 81–86.
2. Абетка соціального педагога / [укладач В.В. Волканова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235, [5] с.
3. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 41–43.
4. Акстманн К. Социально-педагогическая работа с семьей / К. Акстманн // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2002. – № 1. – С. 85–93.
5. Архипова С.П. Фасилітативна взаємодія – актуальний аспект роботи соціального педагога / С.П. Архипова, І.М. Литвин // Актуальні проблеми підготовки фахівців у галузі соціально-педагогічної діяльності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-7 листопада 2009 року / [За ред. А.І. Конончук]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – С. 7–8.

6. Балужева Н.Н. Социальный педагог – музеолог / Н.Н. Балужева // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 109–110.
7. Баркан А.И. Практическая психология для родителей, или как научиться понимать своего ребенка / А.И. Баркан. – М., 2000. – 432 с.
8. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О. Белова, Л. Письмак. – К.: Шк. світ, 2008. – 120 с.
9. Белоліпцева О.В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах / О.В. Белоліпцева // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів, ЧНПУ, 2011. – С. 19–21. – (Серія: Педагогічні науки).
10. Бочарова В.Г. Профессиональная социальная работа: личностно-ориентированный подход / В.Г. Бочарова. – М.: АСОПиР РФ, 1999. – 184 с.
11. Вовчик-Блакитна О.О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: стратегії педагогічного супроводу / О.О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 4. – С. 1–4.
12. Волканова В. Абетка соціального педагога / В. Волканова // Соціальний педагог. – 2012. – № 2.
13. Гончаров В.Л. Домашнє насильство: як захистити дитину / В. Гончаров, О. Мурашкевич. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").
14. Гончарова Т. Неблагополучные семьи и работа с ними / Т. Гончарова // Народное образование. – 2002. – № 6. – С. 161–169.
15. Городнова Н.М. Положення про кабінет практичного психолога в закладах освіти / Н.М. Городнова // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 1. – С. 27.
16. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками шестирічних першокласників / О.О. Губенко, Л.В. Мельничук // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 36–72.
17. Дементьева И. Дети, нуждающиеся в государственной помощи и поддержке / И. Дементьева, Т. Шульга // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 69–72.
18. Дмітрієва О.А. Проблеми організації діяльності психолога в системі освіти: погляд із середини / О.А. Дмітрієва // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2009. – № 1. – С. 3–5.
19. Документація психолога / [Упорядник Т.Гончаренко]. – 2-ге вид. стереотипне. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2005. – 120 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").
20. Дорогіна О.В. Практична психологія як галузь професійної діяльності / О.В. Дорогіна // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / [За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича]. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – 226–229 с.

21. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики / И.В. Дубровина / [Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР]. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
22. Жданова Р.А. Содержание и формы входной диагностики в начальной школе / Р.А. Жданова // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 97–107.
23. Журавель Т.В. Застосування методу казкотерапії у профілактичній роботі / Т.В. Журавель // Діти-батьки-сім'я. – К.: Наук. світ, 2006. – Випуск 5. – С. 33–35.
24. Журавлева Г.И. Совместная работа школы и семьи в деле обучения и воспитания детей / Г.И. Журавлева // Школа. Рабочая книга преподавателя. – 2002. – № 1/46. – С. 60–62.
25. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
26. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / [Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська]. – К.: Шк. світ. – 2008. – 256 с.
27. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / [Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
28. Зинченко В.П. Психологическая педагогика / В.П. Зинченко. – Самара: Самарский Дом печати, 1997. – 235 с.
29. Капська А.Й. Соціальна діагностика – одна зі складових професійної діяльності соціального працівника / А.Й. Капська // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–11.
30. Клемантович И. Новая профессия – социальный педагог / И. Клемантович // Школа. – 1998. – № 3. – С. 8–14.
31. Ковальчук М. Право на захист від жорстокого поводження та всіх форм насильства щодо неповнолітніх / М. Ковальчук // Рідна школа. – 2007. – № 2. – С. 15–18.
32. Кравченко Т. Взаємодія сім'ї – проблема сучасності / Т. Кравченко // Рідна школа. – 2005. – № 9-10. – С. 24–26.
33. Кравченко Т.В. Допомога батькам у вихованні дітей: Методичні рекомендації для соціальних працівників / Т.В. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2004. – 100 с.
34. Краснова Н. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі / Н. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 71-82.
35. Кутнякова І.С. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічного впливу / І.С. Кутнякова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 60–65.
36. Лист МОН України № 1/9-114 від 18.02.2011 р. «Про застосування Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів».

37. Лист МОН України від 05.03.08 р. №1/9-128 з додатками про статистичний звіт соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами, нормативами часу на основні види роботи соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами.
38. Ліпсюк А. Пропозиції щодо планування діяльності соціальних педагогів / А. Ліпсюк // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 22–24.
39. Лохвицька Л. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор / Л.Лохвицька, Н. Карцева // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Сковороди: Зб. наук. пр. / редкол. В.П. Коцур [та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 19: Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 129–133.
40. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С.Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
41. Лушин П.В. Толерантность и модели психологической службы в существующей образовательной системе: экпсихологическая перспектива / П.В. Лушин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 6. – С. 1–3.
42. Макаревич О. Робота соціального педагога з сім'єю / О. Макаревич // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 25–27.
43. Максименко Ю.Б. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця з соціальної роботи / Ю.Б. Максименко, Т.І. Маліненко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С. 43–48.
44. Малых С.Б. Психологическая служба в системе образования Германии / С.Б. Малых, А.Н. Шапкина // Вопросы психологии. – 2004. – № 5. – С. 127–140.
45. Маніліч Я. Тиждень правового виховання для дошкільнят / Я. Маніліч // Соціальний педагог. – 2013. – № 11. – С. 4–6.
46. Маркина И.В. Неблагополучные семьи – какие они? / И.В. Маркина // Социальная работа. – 2009. – № 3. – С. 21–24.
47. Материалы научно-практической конференции «Социально-педагогическая защита детства». – Челябинск: ЧГПУ, 2001. – 118 с.
48. Методика и технологии работы социального педагога : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Б.Н. Алмазов, М.А. Беляева, Н.Н. Бессонова и др.; [Под ред. М.А. Галагузовой, Л.В. Мардахаева]. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – С. 72.
49. Методология и методы социально-педагогических исследований: Научное, учебно-методическое пособие / [С.Я. Харченко, Н.С. Кратинев, А.Н. Чиж, В.А. Кратинова]. – Луганск: Альма-матер, 2001. – 216 с.
50. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с.
51. Мустаева Ф. Основной этический принцип социального педагога – любовь к детям / Ф. Мустаева // Социальная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 102–104.

52. Нагавкина Л. Планирование социально-педагогической работы / Л.Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 39–48.
53. Наказ Міністерства освіти і науки України від 4 листопада 2010 р. № 1055 «Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів».
54. Олексюк Н.С. Діяльність соціального педагога – важлива умова налагодження позитивно спрямованої взаємодії в сім'ях військовослужбовців / Н.С. Олексюк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 45–53.
55. Пашнев Б.К. Шкільна психологічна служба. Планирование деятельности практическими психологами учреждений образования города / Б.К. Пашнев // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 2–3. – С. 25–27.
56. Петрушова Н.А. Социально-педагогическая работа с семьей / Н.А. Петрушова // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 123–124.
57. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою «Я у Світі» / [Уклад. Швайка Л.А., Шевцова О.А.]. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 399 с.
58. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2007 р. № 1/9-479).
59. Про недопущення проведення тренінгів, обстежень та опитувань усіх учасників навчально-виховного процесу представниками сторонніх організацій без попередньої експертизи згідно з «Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» (лист Міністерства Освіти і науки України від 27.07.2007 р. № 1/9-488).
60. Работа с кризисными семьями: возвращение домой // Социальная педагогика. – 2006. – № 1. – С. 51–57.
61. Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами: учеб. пособие / В.П. Симонов. – 3-е изд., испр. и доп. – М., 1999. – 427 с.
62. Социально-психологическая служба в образовательных-воспитательных учреждениях Украины: / [Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко]. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.
63. Социальный педагог: проблемы подготовки и профессионального становления / [Под. ред. М.Н. Акимовой]. – Самара: Издательство СИПКРО, 2001. – 164 с.
64. Соціальна робота з неблагополучними сім'ями. – Дніпропетровськ: Державний ЦСССДМ, Дніпропетровський обласний ЦСССДМ, 2003. – 71 с.

65. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. / І.М. Трубавіна . – К. : ДЦССМ, 2008. – 132 с.
66. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками: Науково-методичні матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів / І.М. Трубавіна. – Київ: УДЦСССМ, 2000. – 88 с.
67. Трубавіна І.М. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / І.М. Трубавіна, Н.А. Бугаєць / [За ред. І.М. Трубавіної]. – Х.: УДЦСС, 2001. – 68 с.
68. Трубавіна І.М. Родиноцентричний підхід до соціально-педагогічної діяльності з сім'єю / І.М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С.12–23.
69. Филатова Л. На вопросы жизни нужно отвечать незамедлительно и профессионально. Самообразование социального педагога – основа успешной деятельности / Л. Филатова // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 88–90.
70. Чепмел Г. П'ять мов любові до дітей [пер. з англ. Н. Римська] / Г. Чепмен, Р. Кемпбел. – Львів: Свічадо, 2006. – 464 с.
71. Яковлева Л.Л. Социальная защита детства в деятельности детских организаций / Л.Л. Яковлева // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 1999. – № 1 (11). – С. 132–136.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»	4
Опис курсу	4
Структура залікового кредиту	5
Пояснювальна записка	6
Програма курсу	8
РОЗДІЛ II. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»	10
Лекційний курс.....	10
Практичні заняття.....	25
Самостійна робота та методичні рекомендації до її виконання.....	38
Оцінювання навчальної діяльності студента.....	41
Питання до заліку.....	42
СЛОВНИК	44
ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ	50

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ОСТРЯНКО
Тетяна Сергіївна

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності
«Дошкільна освіта» ОКР «спеціаліст» та «магістр

Технічний редактор А.Острянко

Комп'ютерна верстка
та макетування А.Острянко

Комп'ютерний набір Т.Острянко

Підписано до друку 21.11.2013 р.
Формат 60x84/16. Друк на різнографі. Гарнітура Times
Ум. друк. арк. 3,75. Обл. вид. арк. 3,49
Тираж 50 прим.

Віддруковано Лозовий В.М.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3759 від 14 квітня 2010 року

14027 м. Чернігів, вул. Станіславського, 40
Тел. (0462)972-661
www.lozovoy-books.cn.ua